

Posudek diplomové práce
Člověk a krajina v kulturologické perspektivě
Autor: Julie Huběňáková, vedoucí práce PhDr. Vladimír Czumalo, CSc.
FFUK Praha, kulturologie, 2010
Oponent: PhDr. Miloslav Lapka, CSc.

Práce celkově: Práce je rozdělena do šesti kapitol, literatury a příloh, včetně dokumentace empirického vedení rozhovorů, zabírá 121 stran včetně obrázků a seznamu literatury. Bez ohledu na toto formální členění nacházím v práci logicky jasně vymezené tematické oblasti Ekologie, Kulturologie, Re-animace krajiny, Empirické šetření.

Cílem práce je pochopení vývoje pohraniční krajiny vybrané části Sudet – dnes nazývané Česká Kanada a její přírodní a kulturní vývoj. Druhým cílem jsou projekty s projevem reanimace této krajiny.

Splnit tyto cíle není jednoduché a vyžadují nejen odbornou erudici a interdisciplinární přístup, ale také osobní nasazení a vztah ke zkoumanému místu. Konstatuji, že obojí autorka naplňuje měrou, která překračuje běžný rámec diplomové práce. Samotný geomorfologický popis území a jeho historický vývoj není opakováním průvodce a turistických map, autorka píše čtivý jazykem. Velmi oceňuji poznámku 25 na str. 40, to je vystižení narativního přístupu, který by si zasloužil být součástí hlavního textu. Jsme svědky strhujícího příběhu „České Kanady“, byť toto označení se objevuje oficiálně až r. 2004 a pochází ze zcela jiného než původního kulturního kontextu.

Protože mám k území Slavonicka blízko i v rámci řešených projektů 6RP EU, oceňuji empirickou část vedení rozhovorů a vystižení faktorů, které vedly k úpadku a současných postřehů. Z jazyka lidí „uvnitř“ krajiny se dozvídáme mnohdy více než z jazyka vědy, jak ostatně víme z kvalitativních výzkumů sociologie. Tím více oceňuji hluboké otázky, kterým se poctivě psaná práce nemohla vyhnout: co bylo pro krajinu lepší, přerušení přirozeného rurálního habitu a jeho návrat k přírodě, nebo jeho pokračování jak vidíme hned za hranicemi s Rakouskem? Jako oponent se ptám, není to nakonec krajině ve smyslu ekologickém jedno a neptáme se na náš poněkud skrytý antropocentrický vztah ke krajině?

Připomínky: Příznivý dojem však nevyvolává dle mého názoru úplně odbytá definice klíčového pojmu krajina. I když jde o propojení přírodních a kulturních systémů v prostoru a čase, jak vyplývá z vágního vyjádření autorky, nedozvíme se nic více. To považuji za chybu metodologickou, stejně jako opominutí příbuzného pojmu kulturní krajina. Zde upozorňuji na velice zajímavou koncepci C.O.Sauera, která se stala základem pro vyhlásování kulturních krajín UNESCO. Explicitně vyjádřená část metodologie v práci chybí, i když se autorka vyrovnává v části, kterou jsme nazvali kulturologie a reanimace krajiny s řadou koncepcí v kulturologii a environmentalismu.

Mám k práci v této souvislosti tři hlavní otázky a připomínky.

- Kromě anotace není explicitně vyjádřen podle mého názoru cíl práce
- Není explicitně vyjádřena použitá metodologie, ačkoli se s řadou metod zřetelně pracuje
- Analýza definice krajiny a kulturní krajiny a její užití v práci.

Poznámka na okraj: Letmý dotek složité problematiky vnější a vnitřní krajiny není vůbec zasazen do kontextu, V. Cílek také nezná nebo neuvádí tento koncept landscape – inscape (Dansereau, 1972), který je u nás prakticky neznámý a osobně jej považuji za dodnes originální reakci ekologa na sociální konstruktivismus, který vzbudil v západním světě u posluchačů přednášek v kanadském rádiu masový ohlas.

Několik překlepů (str. 50) a nesprávné shody (3 miliony Němců, kteří byly...str. 52) nekazí celkový kultivovaný jazyk práce.

Území České Kanady bylo orientováno komunikačně směr od východu k západu spojnice Vídeň – Praha. To je dodnes patrné na sítích cest. Násilné přerušení a orientace na jih – sever a chybějící infrastruktura pro tento směr byl podle mého jeden z hlavních faktorů izolovanosti a zároveň uchování území v komunistické éře. Také jeho obnova i historicky doložené úpadky se dějí souběžně s obnovou nebo zavíráním této osy východ – západ.

Do diskuse mám několik otázek, ke kterým mě práce inspirovala:

Výraz Sudety je původně politický? Z jakého důvodu se ukazuje u většiny zkoumaných obcí rok 1890 jako vrchol jejich demografického rozvoje? Velice oceňuji práci s daty Státního okrasního archivu J. Hradec a obrazovou přílohu, naopak v literatuře, vzhledem k tématu, postrádám alespoň nějaký německý pramen. Anglická anotace je poněkud amatérsky přeložena, v literatuře se používají se výrazy jako inherent, intrinsic nebo environmental values pro krajinu a název oboru je známý pod výrazem cultural studies.

Závěr: Přes uvedené výhrady, které by měly sloužit autorce jako návod a zpětná vazba k dalšímu pokračování tématu, považuji práci za velice zdařilou a tematicky aktuální. Ukazuje dluh současné společnosti vůči krajině, která jí patří i nepatří, ukazuje co znamená přerušení kulturního vývoje, onoho čtvrtého rozměru krajiny, který není jen výmyslem sociálních věd a umění, ale reálnou silou určující budoucnost rozsáhlých území. To se podařilo ukázat, stejně jako projekty reanimace zkoumaného území.

Předkládaná diplomová práce „Člověk a krajina v kulturologické perspektivě“ Julie Hubeňákové splňuje předpoklady kladené na tento typ prací v příslušném oboru a rád ji doporučuji k obhajobě s navrhovanou celkovou známkou výborně.

PhDr. Miloslav Lapka, CSc.
Kulturologie FFUK
EF JČU České Budějovice

V Českých Budějovicích 14.9. 2010